

KNJIŽEVNA POROČILA.

podati v slovenskem jeziku pregled politične zgodovine Srbov, Hrvatov in Slovencev popolnoma posrečil. Slovenci se bodo iz te tudi po zunanji obliki priročne in prikupne Melikove knjige zlahka poučili o velikih obrisih politične zgodovine Jugoslovancev v srednjem veku. Zelimo, da bi skoraj izšel drugi del, ki bo obravnaval zgodovino Srbov, Hrvatov in Slovencev do današnjih dni.

Milko Kos.

Pedagoški letopis za leto 1916., 1917. in 1918. XVI. zvezek. Na svetlo daje Slovenska Šolska Matica v Ljubljani. Uredil H. Schreiner. Ljubljana 1919. 112 str. — Kakor vse druge naše kulturne institucije, je životarila tudi Šolska Matica med vojno kaj bedno življenje. Prej je izdajala po štiri, pet knjig letno, a vojna leta 1914. do 1918. so nam prinesla vsega skupaj komaj šestero publikacij. Pa tudi kvalitativno opažamo (razen Bežkovega „Vzgojeslovja“ in „Ukoslovja“) od leta do leta občutneje nazadovanje, kar nam pričajo zlasti „Pedagoški letopisi“. Že zadnji (glej Lj. Zvon, XXXVII., str. 110.) je bil hudo reven, ta je pa naravnost prazen, kar nikakor ni čudno, saj je H. Schreiner že nekaj let sem edini pedagoški pisatelj Matičnih letopisov. Tudi tokrat namreč prinaša letopis edini Schreinerjev člančič „Preosnova jugoslovanskega vzgojstva v smislu demokratizma“ (str. 1—84), ki bi pod pravilnejšim naslovom „Nekaj osnovnih pojmov o šoli in vzgoji“ vsekakor bolj spadal v kak družinski list, nego v zbornik, kojega naloga bi menda morala biti v prvi vrsti *temeljito razglabljanje* raznih pedagoških problemov. Ves članek, ki mestoma precej spominja na patetičen slavnostni govor, je pisan v okornem ter zastarelem jeziku in v njem kar mrgoli stilističnih, pravopisnih in tiskovnih napak. V uvodu razpravlja pisatelj na dolgo in na široko o „pojmu in smotru vzgoje“, a vse bi se dalo opraviti v par odstavkih, če bi jim napisal kot motto znamenite in večno veljavne besede Komenskega: „Namen vzgoje je, napraviti iz človeka — človeka“. Popolnoma upravičeno pa opozarja na reklamno precenjevanje šole v vzgoji, ki postaja polagoma že neokusno. Na vzgojo imajo globok vpliv dom, družba in doba sploh, šola pa prav nepričakovano majhnega, saj nam je n. pr. konkordatova šola vzgojila popolnoma liberalno inteligenco, da ne navajamo drugih dokazov. Naslednja poglavja obravnavajo „nedostatke in pomanjkljivosti običajnega vzgojstva“, „nove struje na šolskem polju“, „enotno ščlo“ in bodočo „učiteljsko izobrazbo“. Tu beremo o delovni šoli, umetnostni vzgoji, šolski občini, o reformi današnje okostenele šole, o vpekljavi etike, estetike in socijologije v šolski pouk, z eno besedo: beremo vse mogoče, le žal, da ne zasledimo še ničesar, kar bi opravičevalo naslov „... v smislu demokratizma“. Malo čudna je pisateljeva definicija pojma „nравnost“ in nikakor ne moremo ugeniti, kako si predstavlja on verstvo kot *jedro* vse vzgoje. Govoriti bi se menda dalo o verstvu kvečjemu kot *temelju* vzgoje. Najboljše je še zadnje poglavje, ki zahteva razširjenja in poglobitve učiteljske izobrazbe, le žal, da se nam v tem oziru po vesteh iz Beograda ne obeta nič dobrega. Skrajni čas bi že bil, da začnemo pri nas nekoliko temeljiteje in globlje razpravljati o različnih pedagoških problemih, saj je vsestranska in temeljita reforma vsega našega šolstva in vzgoje o priliki našega osvobojenja in ujedinjenja več kot nujna. Poleg „Popotnika“ je baš „Pedagoški letopis“ najprimernejši forum za taka razglabljanja, le, da bi morala vzeti Šolska Matica in Letopisovo uredništvo to svojo nalogo nekoliko resnejše.

Ostali del knjige prinaša —r—jev nekrolog L. Lavtarju, J. Glowackemu, Fr. Levcu in Fr. Hubadu; dalje poročilo Matičnega občnega zbora, Dimnikove računske zaključke, imenik upravnega odbora in društvenikov ter zaznamek dozdaj izdanih in založenih knjig Šolske Matice. Vse te stvari so v današnjih razmerah pravo razmetavanje dragega papirja, zanimajo itak prav nikogar ne, oziroma bi jih brez najmanjše škode pogrešali. Hvaležni smo uredništvu kvečjemu za poročilo o občnem zboru, ki nam glasno in odkrito pove, kako malo se zaveda sedanji, že malo prezastareli Matičin odbor, svojih velikih nalog. Več kot umevno je, da bi moral imeti tak kulturni zavod načrtan jasen delovni program za desetletja naprej, a vse kaže, da živi komaj iz rok v usta. Treba bo zato najprej Matičin odbor temeljito pomladiti, nato pa ustvariti vsaj njenim nalogam primeren knjižni program. Po našem mnenju je dolžnost SŠM., ustvariti Slovincem pedagoško znanstveno literaturo, zato nikakor ne spada v njen delokrog izdajanje „Zgodovine Slovencev“, „Zrakoplovstva“, „Flore slovenskih dežel“, „Skrivnosti radioaktivnosti“ itd. Enako naj skrbe drugi založniki za šolske knjige, Matica ima vse večje in globlje naloge. Zakaj nam n. pr. še doslej ni preskrbela niti enega pedagoškega klasika v slovenskem prevodu? Hic Rhodus, hic salta!! saj se nam prav glasno obeta, da naši učiteljski abiturijenti ne bodo znali v bodoče nobenega modernega svetovnega jezika več. Odtrgani bodo v bodoče od vse svetovne kulture, saj bo srbo-hrvaščina v tem oziru celo za nemščino prav žalostno nadomestilo. Kaj naj pozna slovenski vzgojitelj velike tuje pedagoge le po imenu iz šolskih knjig? In čigava dolžnost bi bila preskrbeti te v lepi slovenski izdaji, če ne dolžnost Šolske Matice? Dvajset let že pošilja Matica pedagoške knjige med Slovence, a še do danes nimamo v slovenskem prevodu ne Lockeja, ne Rousseauja, ne Komenskega, ne Pestalozzija, ne — ah, kaj bi naštevati! — sploh nobenega! Kakor je posneti iz poročila o Matičinem „delovanju“, tudi v bodoče ne misli na kaj takega.

Enako bi smeli menda tudi v prvi vrsti od Šolske Matice zahtevati „Zgodovino slovenske šole“, ki našega učitelja morda vendarle bolj zanima, nego zrakoplovstvo ali pa radioaktivne skrivnosti. Vemo, da se ta ne da napisati čez noč, a nimamo niti še najpreprostejših monografij o posameznih dobah, čeprav bi jih prav radi brali v pedagoških letopisih. Na „Zgodovino šolsiva“ sploh seveda še niti misliti ne smemo. Enako se najbrže Matičinemu odboru niti ne sanja ne, da bi menda marsikakega slovenskega učitelja močno zanimalo stanje in ustroj šolstva po tujih državah in pri naprednejših narodih. Govorimo o „preosnovi jugoslovanskega vzgojstva“, pišemo na dolgo in na široko o najrazličnejših šolskih reformah, kujemo že celo nove zakonske načrte, a prav nič še ne vemo, kako so si uredili svoje šolstvo in svojo vzgojo tako napredni narodi, kakor so Angleži, Skandinavci, Švicarji, Amerikanci in še marsikateri drugi. Tudi za take monografije bi bili šolski Matici hudo hvaležni!

Mnogo se je v naši javnosti že govorilo o senilni Mohorjevi družbi, a prezreti ne smemo tudi drugih kulturnih institucij, ki ne izpolnujejo svojih dolžnosti, in med te spada v prvi vrsti tudi Šolska Matica. Ni čuda, če jo zato naša širša javnost tako malo pozna in vpoštevata, čeprav bi nam lahko tvorila prevažen kulturni faktor, saj je njeno gospodarsko stanje dokaj ugodno. Treba bo temeljitih izprememb tudi pri njej in to je glavno, kar nam je pripomniti k njenemu letošnjemu „Pedagoškemu letopisu“.

Fran Erjavec.